

CULTUURPOPULISME

Walter van den Broeck – Belgisch briefschrijver par excellence – en Gust de Meyer namen onlangs allebei het culturele landschap in Vlaanderen onder de loep en publiceerden er een pamflet over. Wat voor recensenten Leo de Haes en Stefaan de Ruyck dan weer een aanleiding was om op hun beurt in de pen te klimmen.

‘Elitecultuur deugt niet’, beweren Walter van den Broeck en Gust de Meyer in hun respectieve pamfletten *Op gelijke voet* en *Manifest van een cultuurpopulist*. Die mening op zich verbaast niet, het is goedkope, modieuze borrelpraat. Verbazingwekkender is dat de marxist Van den Broeck het gloeiend eens is met een zelfverklaarde populist. Alhoewel, ze hebben veel

gemeen. Beiden, hoewel door niets of niemand gemandateerd, voelen zich geroepen de *vox populi* te verwoorden en te vertegenwoordigen. Het verleidt Gust de Meyer zelfs tot de onzinnorm ‘De gewone man is de maat van alle dingen.’ Waarom is Château Petrus minderwaardig ten opzichte van Stella of Heineken? Omdat een meerderheid bier drinkt. Democratisering als fetisj en misverstand. Ik kom daar later op terug.

Beide auteurs zitten met een stevig ei en dat moet er dringend uit. Daar is niks op tegen. Verontwaardiging, broodnijd of woede zijn best valabele aandriven, ze hebben al vaak tot schitterende dingen geïnspireerd, helaas kan ongenoegen ook tot overstreking van de grijze hersen-

Intellectuelen tegen de elitecultuur, één front?

Leo de Haes

cellen leiden en dat gebeurt bij Van den Broeck en De Meyer. Beiden overschreeuwen zichzelf geregeld, slaan een halve of hele scheldtoon aan en lijken elkaar wel te beconcurreren in onelegante kreten – het aantal uitroepstekens is niet te tellen. Eén voorbeeld, uit het boek van Van den Broeck: ‘Sommigen blijven tegen beter weten in hardnekkig herhalen dat kunst “er niet voor iedereen is” of “dat elke artistieke discipline altijd een aangelegenheid van een minderheid is geweest, en het een illusie en zelfs een uiting van demagogie is vandaag te beweren dat kunst er voor iedereen kan zijn.” Van demagogie, van aperte intellectuele oneerlijkheid gesproken! Kunst is door de eeuwen heen een zaak van en voor het hele volk

geweest.’ Van den Broeck kent zijn (kunst)geschiedenis niet. Als Isabella d’Este een portret van haarzelf bestelde bij Michelangelo of paus Julius II de pauselijke vertrekken in Rome met fresco’s liet beschilderen door Raphael, dan was dat niet voor het plebs bedoeld, maar puur voor de eigen status. Het volk moest tevreden zijn met Madonna’s *con bambino*, serie-werk uit de kunstateliers. Ook Mozart componeerde in de achttiende eeuw niet voor het gajes, maar voor het vermaak van hovelingen, aristocraten en de rijkere standen, voor de *‘Nobility and Gentry’*, zoals in die dagen voor Mozart-concerten werd geadverteerd. Joseph Haydn was als kunstenaar zelfs een soort lijfeigene van de Esterhazy’s. En dan zwijg

ik nog over alle schrijvers die niet in de volkstaal schreven – gesteld dat het volk al kon lezen. En zo zijn er duizenden voorbeelden te geven.

Om de auteurs een koekje van eigen deeg te bakken: echt demagogisch is het wellustig maar onproblematisch gebruik van het woord ‘elitekunst’. Immers, het eerste lid in dit container-

begrip is zonder verdere specificatie nagenoeg betekenisloos geworden, sinds er geen monolithische elite meer bestaat. Ze is uiteengevallen in diverse elites, die vaak weinig met elkaar te maken hebben. Er is de financiële elite, de artistieke, de politieke, de economische, de intellectuele, de religieuze, de militaire en noem maar op. Die versplintering van de ‘spraakmakende gemeente’ is uitgerekend een gevolg van de democratisering. Het is dus fundamenteel oneerlijk om in naam van de democratie voor de modale burger allerlei culturele eisen te stellen en verder doodgemoedereerd te doen alsof we nog in een gesloten autocratisch regime leven. Concreet: hoort een operaliefhebber tot de elite van onze maatschappij? Niet meer per se. Hij hoort vooral tot